

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Etyka

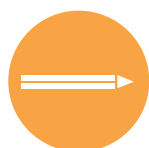
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH ETYKI
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

03

SCENARIUSZ

Lalki dla dziewczynek, samochody dla chłopców? O rolach społecznych, stereotypach i ich konsekwencjach

PAULINA URBANIAK

KLASA IV

45 MINUT

Scenariusz lekcji dotyczy stereotypów związanych z rolami społecznymi kobiet i mężczyzn w różnych częściach świata. Uczniowie i uczennice podejmą refleksję nad konsekwencjami stosowania stereotypów i nierównego traktowania ze względu na płeć, a także zastanowią się, jak mogą im przeciwdziałać w swoim najbliższym otoczeniu i co można robić w tym zakresie w skali globalnej.

Pytanie kluczowe

W jaki sposób każdy z nas może przeciwdziałać stereotypom związanym z płcią?

Cele zajęć:

- podejmiesz refleksję na temat równości płci
- poznasz pojęcie stereotypu i konsekwencje stereotypowego myślenia
- znajdziesz sposoby na zmianę stereotypowego postrzegania kobiet i mężczyzn

Zagadnienia:

równość płci

Związek z podstawą programową:

I. 1, II. 2, III. 1, 2
II. 3, VII. 1, 2

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

—5 Równość płci

Metody:

praca plastyczna,
pogadanka, miniwykład,
dyskusja

Formy pracy:

praca indywidualna,
praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

2 duże plansze przedstawiające kobietę i mężczyznę, małe plansze z atrybutami stereotypowo uznawanymi za damskie lub męskie, zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, losy dla uczniów i uczennic ze zdaniem do dokończenia, pinezki, komputer, rzutnik, dostęp do Internetu, załączniki

Wprowadzenie

1

7 minut

Przygotuj na zajęcia 2 duże plansze postaci (lub narysuj je na tablicy) oraz mniejsze plansze z rysunkami atrybutów kojarzonych z typowo męskimi lub żeńskimi częściami ubioru, biżuterii, zabawek, wykonywanych zawodów itd. (na przykład ciężarówka, lalka, sukienka, spodnie, kolczyki, długie włosy, krótkie włosy, różowy sweter, piłka, garnek, strój strażaka, czapka kucharska, fartuszek, lakier do paznokci, koparka, krawat itp.). Zadaniem młodzieży jest te atrybuty przypiąć do dużych plansz z postaciami (lub narysować na tablicy), tak aby powstała kobieta (dziewczynka) i mężczyzna (chłopiec).

Dobrze jest mieć tyle atrybutów, ilu jest uczniów i uczennic w klasie, aby każdy był zaangażowany. Można też podzielić uczniów i uczennice na grupy i rozdać im po kilka atrybutów.

2

5 minut

Po uzupełnieniu plansz porozmawiaj z uczniami i uczennicami na temat ich pracy.

Przykładowe pytania, jakie możesz zadać:

- Dlaczego tu przypięliście długie włosy?
- Gdzie według was powinien być przypięty różowy sweterek?
- Czy panie mogą nosić spodnie?
- Dlaczego biżuteria znalazła się na tej planszy?
- Czy wszyscy panowie noszą krawaty?

Efekt pracy z punktu pierwszego może być różny (bardziej lub mniej konwencjonalny). Pytania, które zadasz, mogą pomóc obalić pewne stereotypy lub potwierdzić świadomość uczestników i uczestniczek zajęć w zakresie równości płci i różnorodności w pełnionych rolach społecznych. Zwróć uwagę, że te role pełnione przez kobiety i mężczyzn (dziewczynki i chłopców) oraz oczekiwania społeczeństwa wobec nich mogą być różne w zależności od kultury, z jakiej pochodzą.

W ramach podsumowania ćwiczenia możesz zapytać uczniów i uczennice:

- Czy każda osoba ma prawo do decydowania o sobie? (O tym, jak wygląda, czym się zajmuje lub kim chce zostać w przyszłości?).

Płeć kulturowa (ang. gender – rodzaj; w Polsce używa się także tłumaczeń: płeć społeczno-kulturowa oraz społecznokulturowa lub kulturowa tożsamość płci) to zestaw norm dotyczących wszystkiego, co w danej kulturze lub społeczeństwie jest uważane za odpowiednie dla kobiety, dziewczynki lub mężczyzny, chłopca. Mogą to być szeroko rozumiane role społeczne często przypisywane w sposób jednoznaczny jednej płci. Stanowią one zestaw zakazów i nakazów, oczekiwań społeczeństwa kierowanych w stronę kobiet i mężczyzn, dotyczących tego, jaka powinna być „prawdziwa kobieta”, a jaki „prawdziwy mężczyzna”.

Oczekiwania adresowane do kobiet i mężczyzn, często zupełnie różne w zależności od płci, mogą dotyczyć na przykład:

- zaangażowania w opiekę nad dziećmi,
- zaangażowania w obowiązki związane z prowadzeniem domu,
- rodzaju pracy zawodowej (czy samego faktu jej podjęcia),
- wysokości zarobków i wiążącej się z nimi możliwości utrzymania domu i rodziny,
- zachowania w różnych sytuacjach społecznych (oczekiwania często zawierane w zdaniu „Kobiecie (mężczyźnie) to nie wypada”),
- zainteresowań,
- sposobu spędzania wolnego czasu, podejmowanych aktywności, w przypadku dzieci także zabawek i zabaw,
- wyrażania emocji (różnice dotyczą szczególnie sposobu wyrażania smutku i złości),
- cech charakteru,
- wyglądu zewnętrznego (i dbania o wygląd zewnętrzny).

Źródło: M. Jonczy-Adamska, Płeć kulturowa, <https://rownosc.info/dictionary/pec-kulturowa>.

Praca właściwa

3

7 minut

Jeśli w powyższym zadaniu pojawiły się stereotypowe określenia czy zwroty, spytaj uczniów i uczennice, czy wiedzą, jak nazywa się taki sposób postrzegania. Razem z młodzieżą spróbuj zdefiniować pojęcie stereotypu. Napisz na tablicy słowo „stereotyp”, a dyżurni lub dyżurne niech zapiszą zaproponowane przez uczniów i uczennice wyjaśnienia. Dla lepszego zobrazowania zapytaj, jakie inne przykłady stereotypów znają (na przykład: wszyscy Włosi lubią pizzę, osoba w okularach jest mądra, dziewczynki są zawsze grzeczne, wszyscy chłopcy są silni).

Stereotyp – uproszczony, pozytywny lub negatywny obraz ludzi i zjawisk funkcjonujący w różnych kulturach. Stereotyp sprawia, że identyczne cechy zostają przypisane wszystkim bez wyjątku członkom lub członkiniom danej grupy niezależnie od rzeczywistych różnic między nimi. Stereotypy są zatem opiniami i przekonaniem, których obiektami są grupy społeczne lub kulturowe.

Cechy stereotypów:

- są sztywne, trwałe i trudne do zmiany
- proste, upraszczające, łatwe do zapamiętania
- tworzone na podstawie nieprawdziwych informacji
- przekazywane „z pokolenia na pokolenie”.

Opracowane na podstawie: M. Jonczy-Adamska, Stereotypy, <https://rownosc.info/dictionary/stereotypy>.

4

8 minut

Zapytaj młodzież, jakie zna stereotypy związane z płcią. Następnie pokaż prezentację multimedialną z załącznika nr 1 przedstawiającą różne postaci kobiet i mężczyzn. Nie zapoznawaj klasy z treścią opisów. Zachęć uczniów i uczennice, aby komentowali zdjęcia, które zobaczą. Zadawaj pytania pomocnicze:

- Co widzicie na tych zdjęciach?
- Co was zaskoczyło, zaciekało?

5

5 minut

W formie krótkiego wykładu wyjaśnij uczniom i uczennicom, skąd się biorą stereotypy i dlaczego mają tak znaczny udział w kształtowaniu światopoglądów.

Stereotypy często są błędnymi i niekompletnymi obrazami ludzi i zjawisk, które wynikają z:

niewiedzy – „Wszystkie kobiety w Afryce noszą wodę w dzbanach na głowie”, „W Japonii jedzą tylko ryż”

strachu – „Muzułmanie to terroryści”, „Polacy to złodzieje samochodów”

błędnie pojętej tradycji – „Odkąd pamiętam, kobiety siedziały w domu i wychowywały dzieci”, „Mężczyźni nie płaczą”.

Konsekwencją stosowania stereotypów mogą być uprzedzenia (nie zaprzyjaźnisz się z uczniem lub uczennicą o ciemnym kolorze skóry), wykluczenie (dziewczyna nie zostanie zaproszona do drużyny piłkarskiej) i dyskryminacja (mężczyzna nie zostanie zatrudniony w szpitalu jako pielęgniarz). Mogą również wpływać na samoocenę i hamować aspiracje młodych kobiet i mężczyzn (na przykład dziewczyna, która chciałaby zostać operatorką koparki, a spotkała się ze stereotypami dotyczącymi płci w tym zakresie – usłyszała, że jest słaba i jako kobieta będzie złą operatorką – być może zaniecha realizacji swoich marzeń). Stereotypy są też uwarunkowane kulturowo, więc w różnych regionach świata sposób postrzegania ludzi i zjawisk może się różnić.

Opracowane na podstawie: Słowniczek pojęć edukacji globalnej, w: Edukacja globalna na plastyce i zajęciach artystycznych w gimnazjum, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2014, http://bit.ly/WSK_Plastyka, s. 8–9.

Zwróć uwagę uczniów i uczennic, że zdjęcia z pokazanej prezentacji pochodziły z różnych regionów świata.

Dodaj, że istnieją sposoby na wystrzeżenie się stereotypowego podejścia. W tym celu powstał na przykład przewodnik, jak informować o krajach globalnego Południa, oraz Kodeks informowania o krajach Południa w wersji dla młodzieży. Podkreśl, że na kształtowanie stereotypów ma wpływ przedstawianie osób w prasie, telewizji czy mediach społecznościowych. Kierując się zasadami Kodeksu, powinniśmy szanować godność każdego człowieka i uczciwie przedstawiać jego historię.

- J. Jarosz, Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa – wersja dla młodzieży, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/KodeksInformowania>.
- Instytut Globalnej Odpowiedzialności, Jak mówić o większości świata? Jak rzetelnie informować o krajach globalnego Południa?, Warszawa 2015, <http://bit.ly/IGOJakMówić>.

6

5 minut

Zapytaj uczniów i uczennice, czy ich zdaniem kwestia równości płci (równego traktowania kobiet i mężczyzn oraz dziewczynek i chłopców) ma znaczenie dla przyszłości świata. Porozmawiajcie o konsekwencjach nierównego traktowania dziewcząt i chłopców dla rozwoju na świecie (jakie są konsekwencje braku lub ograniczonego dostępu do edukacji, do opieki zdrowotnej, do pracy i godnego wynagrodzenia, do obejmowania stanowisk w sferze polityki i gospodarki itp.).

Wyjaśnij, że w każdej części świata dziewczynki i kobiety częściej mierzą się z dyskryminacją i przemocą, a równość płci to nie tylko powszechne prawo człowieka, ale także fundament zrównoważonego świata, w którym ludzie będą żyć w pokoju i dobrobycie. Działania na rzecz równości płci zostały uznane przez społeczność międzynarodową za jeden z niezbędnych elementów rozwoju ludzkości. Zapoznaj uczniów i uczennice z Celami Zrównoważonego Rozwoju.

Podsumowanie

7

5 minut

Zaprezentuj krótko 5. Cel Zrównoważonego Rozwoju. Możesz wykorzystać plansze dostępne na stronie: <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>. Podkreśl, że działania na rzecz osiągnięcia tego Celu mogą mieć charakter indywidualny, lokalny i globalny i każdy z nas może wziąć w nich udział. Zadaj pytanie kluczowe: W jaki sposób każdy z nas może przeciwdziałać stereotypom związanym z płcią? Efekt pracy klasy zapisz na tablicy, a uczniowie i uczennice niech wybiorą przynajmniej jeden pomysł, który sami chcą wprowadzić w życie.

8

3 minuty

Na zakończenie lekcji rozdaj uczniom i uczennicom przygotowane losy ze zdaniami (Dziś dowiedziałem, dowiedziałam się..., Podobało mi się..., Ważne dla mnie było..., Zaciekało mnie..., Chciałbym, chciałabym jeszcze porozmawiać o...) i poproś, aby je dokończyli.

Polecane lektury dla uczniów i uczennic:

- M. Środa, *Mała książka o tolerancji*, Warszawa 2010.
- E. Favilli, F. Cavallo, *Opowieści na dobranoc dla młodych buntowniczek*, Katowice 2017.
- J. Wilczyński, *O królownie, która chciała jeździć koparką*, Sopot 2011.

Propozycje kontynuacji lekcji:

- K. Kowalewska, scenariusz zajęć Dzień Kobiet – transparenty zamiast kwiatów. *Równość płci – blok 3 zajęć*, w: *Edukacja globalna na zajęciach etyki w szkole podstawowej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2019, <http://bit.ly/PublikacjaEtyka>.
- K. Zabratańska, scenariusz zajęć *Gdyby historia była kobietą...*, w: *Edukacja globalna na zajęciach historii w gimnazjum*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015, <http://bit.ly/WSkGydybyHistoria>.
- S. Międzybrodzka, scenariusz zajęć *Równość płci. „To jest gra, którą każda ze stron wygrywa”* (Michael Kimmel). *Przemówienie – ćwiczenia praktyczne*, w: *Edukacja globalna na zajęciach języka polskiego w szkole podstawowej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlRownoscPlci>.
- K. Mijałkowska, scenariusz zajęć *Sytuacja kobiet na rynku pracy w Polsce na tle innych krajów świata*, w: *Edukacja globalna na zajęciach geografii w szkole podstawowej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/CEOSytuacjaKobiet>.
- M. Komisarczyk, scenariusz zajęć *Edukacja dziewcząt i kobiet = lepszy świat? Sztuka wyszukiwania informacji*, w: *Edukacja globalna na zajęciach języka polskiego w gimnazjum*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015, <http://bit.ly/CEOEdukacjaDziewczat>.

Źródła:

- *Słowniczek pojęć edukacji globalnej*, w: *Edukacja globalna na plastyce i zajęciach artystycznych w gimnazjum*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015, http://bit.ly/WSK_Plastyka, s. 8–9.
- M. Jonczy-Adamska, *Stereotypy*, <https://rownosc.info/dictionary/stereotypy>.

- Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.
- J. Jarosz, *Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/KodeksInformowania>.
- Instytut Globalnej Odpowiedzialności, *Jak mówić o większości świata? Jak rzetelnie informować o krajach globalnego Południa?*, Warszawa 2015, <http://bit.ly/IGOJakMówić>.

Załączniki:

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Prezentacja multimedialna *Wizerunek kobiet i mężczyzn w różnych częściach świata – przekształcamy stereotypy* (materiał dostępny na stronie: <http://bit.ly/PublikacjaEtyka>). Prezentacja zawiera zdjęcia kobiet i mężczyzn z różnych stron świata, które są przyczynkiem do rozmowy o różnorodności i równości płci w perspektywie wyzwań globalnych i Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Załącznik nr 2 – Materiał pomocniczy: Opis slajdów do prezentacji multimedialnej (materiał dostępny na stronie: <http://bit.ly/PublikacjaEtyka>).